

HISTORIA CERAMIKI

Fajans i kamionka w Europie

Wydział Inżynierii Materiałowej i Ceramiki

Historię nowożytnej ceramiki na
terenie Europy rozpoczyna
wywodzący się z kultury islamu
fajans hiszpańsko-mauretański.

- religia islamska **rozprzestrzeniła się** na tereny Bliskiego Wschodu, Afryki **Północnej** i **dotarła** poprzez Gibraltar do Europy (Hiszpania **południowa**),
- ceramika islamu **charakteryzowała się odrębnym stylem**: naczynia pokryte **kryjącym, białym szkliwem cynowym** barwnie malowane,
- do Europy **dotarły** wraz z **ceramiką arabską** nieznane techniki zdobienia - szkliwa lustrze **oraz sgraffito**,
- w XIII w. Marco Polo jako pierwszy **przywiózł** do Europy informacje o **chińskiej** porcelanie,

Ceramika hiszpańsko-mauretańska

- XIII w. – intensywny **rozwój** garncarstwa na terenie Hiszpanii (Malaga, Valencia, Manises, Paterna),
- wyroby fajansowe pokryte szkliwem cynowym, malowane farbami w kolorze zielonym, fioletowym lub lustrem,

XVII w.

Fajanse włoskie

- fajanse z Hiszpanii poprzez **Majorkę** (z jęz. włoskiego **MAJOLIKA**) docierają do **Włoch**,
- wiek XIII i XIV **wspaniały rozwój** malarstwa **włoskiego** w **Asyżu** i Florencji (Giotto),
- wyroby toczone na kole garncarskim oraz wygniataane w formach,
- szkliwa cynowe,
- malarstwo na **podkładzie** ceramicznym w **pięciu** charakterystycznych kolorach: **fiolet manganowy**, **żółcień antymonowa**, **zieleń miedziowa**, **czerwień żelazowa**, **błękit kobaltowy**,

Fajanse włoskie

Urbino, Wenecja – styl odpowiadający */istoriato/*

Sienna – wyroby z dekoracją *>alla porcellana<*

Florencja – warsztat *della Robbia*

Faenza – wyroby **białe**, tzw. *bianchi*

Fajanse włoskie

Wyroby pokrywano kryjącym szkliwem cynowym.

Zdobiono podszkliwnie i naszkliwnie:

- tlenkiem manganu (barwa fioletowa, purpurowa),
- tlenkiem miedzi (barwa zielona),
- tlenkiem kobaltu (barwa niebieska),
- antymonem (barwa **żółta**)
- i tlenkami **żelaza** (barwa **pomarańczowo-czerwona**).

Fajanse włoskie - Florencja

Warsztat della Robbia:

- Luca 1400-1482r.
- Andrea (bratanek) 1435-1525r.
- Girolamo (syn Andrei) 1488-1566r.
- Giovanni (syn Andrei) 1469-1529r.

Fajanse włoskie - Siena

Alla porcellana, początek XV w.

Fajanse włoskie - Urbino

1540-1580 r.

Fajanse włoskie - Urbino

1520-1537 r. mistrz Cipriano Piccolpasso –
twórca nazwy majolika

Fajanse włoskie

Popularyzacja nazwy *majolika* dla fajansów z Hiszpanii a następnie rodzimych włoskich wyrobów.

Majolika – fajans o bogatym, barwnym zdobieniu.

Fajanse włoskie - Faenza

Francuzi od nazwy Faenza nazywali kupowane wyroby fajansem.

FAENZA=FAJANS

Fajans to tworzywo **nasiąkliwe**, kruche i **nieprzeświecalne** o barwie kremowej, jasno szarej, **różowej** do czerwono-**brązowej**. Pokrywany szkliwem **przeźroczystym** lub **kryjącym**. Wypalany na biskwit w temperaturze **wyższej** (1200°C) **niż** na ostro ok. 900°C.

MAJOLIKA to też **FAJANS**

Fajanse włoskie - Faenza

Bianchi z Faenzy, początek XVII w.

Epoka renesansu przynosi (XV w.):

- intensywny **rozwój** nauk humanistycznych, przyrodniczych i technicznych,
- wznowienie **kontaktów** z innymi **państwami** (import i eksport),
- **rozpoczynają się** starania nad wytworzeniem porcelany,

Pierwsze próby otrzymywania porcelany w Europie

Włochy:

- ✓ Ferrara /na dworze Alfonsa I d'Este/
- ✓ Florencja /na dworze Medyceuszy/
 - Książę Franciszek I, lata 1547-1587

Francja:

- ✓ St. Cloud,
- ✓ Lilly,
- ✓ Chantilly,

Holandia:

- ✓ Delft,

Pierwsze próby otrzymywania porcelany w Europie

Skład „porcelany” medycejskiej:

- glina z Vicenzy,
- piasek,
- cyna lub ołów,

Obecnie można powiedzieć, że był to rodzaj porcelany miękkiej

Pierwsze próby otrzymywania porcelany w Europie

„Porcelana” medycejska ~1580r.

Fajanse francuskie

Pierwotnie import z Włoch głównie z Faenzy

Główne ośrodki produkcji fajansu:

- Lyon (ok. 1550 - 1770),
- Montpellier (koniec XVI-XIX w.),
- Nevers (1589-...),
- Rouen (1696-...),
- Monstiers (XVIII w.),
- Quimper (1708-...),

Fajanse holenderskie

- Rok 1602 – Zjednoczona Kompania Wschodnioindyjska (Holandia),
- import porcelany z Dalekiego Wschodu (Chiny, Japonia), **biało**-niebieskie naczynia porcelanowe,
- naczynia z czerwonej kamionki – czajniki, czarki i spodki,
- Rok 1615 – wielka aukcja porcelany w Delft; **ważny ośrodek** produkcji kafli ceramicznych,

Fajanse holenderskie - Delfty

II połowa XVII wieku – Delfty wielkim ośrodkiem ceramicznym.

Produkcja naczyń fajansowych, krytych nieprzeźroczystym, białym szkliwem cynowym, maskującym barwę czerepu, zdobionych niebieską dekoracją (zwanych potocznie porcelaną).

Fajanse holenderskie - Delfty

1690 r.

ok. 1700 r.

ok. 1720 r.

Fajanse holenderskie - Delfty

- XVII/XVIII w. dekoracje barwne,
- **błękitne podszkliwe zdobienie** tlenkiem kobaltu,
- dekoracje farbami:
fioletową (tlenek manganu),
zieloną (tlenek miedzi
lub tlenek żelaza),
czerwieni (tlenek żelaza),

Fajanse holenderskie - Delfty

- naśladownictwo japońskiej porcelany Imari i chińskich rodzin szkliv,
- na wyrobach pojawia się dodatkowa warstwa zewnętrzna szkliva przezroczystego w celu uzyskania niezwykle **lśniących** i **połyskliwych** powierzchni,

Fajanse holenderskie - Delfty

w stylu *famille rose* 1760-1780 r.

Fajanse holenderskie - Delfty

Wyroby wypalano w ceramicznych, **zamkniętych** kasetach by **chronić** je przed dymem otwartego ognia.

Wyroby formowano:

- na kole garncarskim,
- odciskano w formach (bardziej skomplikowane **kształty**),
- ok. 1800 roku – odlewano w **rozkładanych** formach gipsowych,

Fajanse holenderskie - Delfty

Trzy podstawowe techniki dekoracji barwnej:

- technika „**wysokiego ognia**” – dekoracja **nakładana** na wilgotne szkliwo, **często** kontury **podkreślone ciemniejszą farbą** i powierzchnia spryskana przezroczystym szkliwem **ołowiowym**,
- wypalanie 800-1000°C,
- barwa niebieska (Co), zielona (CuO), **brązowa** (Fe), **żółta** (Sb) i czerwona (Fe+ ochra + surowiec ilasty),

Fajanse holenderskie - Delfty

Trzy podstawowe techniki dekoracji barwnej:

- technika „**mieszana**” – wprowadzona **około** 1700r.,
- w­pierw wypalano wyroby z **dekoracją odporną** na **działanie** wysokiej temperatury, a **następnie nakładano** farby **wrażliwe** na **wysoką temperaturę** i wypalano **wyrób** ponownie w 600°C,
- farby niskiego ognia to: **róż**, odmiany zieleni i **błękitu** oraz **złoto**,

Fajanse holenderskie - Delfty

Trzy podstawowe techniki dekoracji barwnej:

- technika „**mufłowa**” – zdobienie **wyłącznie** farbami naszkliwnymi,
- **szczególnie** przydatna w **naśladownictwie** ceramiki z Chin i Japonii,

Kamionka niemiecka

Trzy **główne ośrodki** produkcji kamionki w Niemczech:

- **Köln** – Frechen,
- Raeren
- Siegburg

Kamionka niemiecka

- to tworzywo ceramiczne **odróżnia** od fajansu **twardość** i forma **naczyń**,
- zwykle **kamionkę** pokrywano szkliwem solnym;

Kamionka niemiecka

- charakterystyczne formy **naczyń** kamionki niemieckiej to:

SNELLA – bardzo **smukły** kufel,

BELLARMINO – dzban do piwa o silnie **zaokrąglonym** korpusie **często** ozdobiony reliefem w **kształcie** twarzy brodatego **mężczyzny**,

Majolika polska - Nieborów

- w grudniu 1881 roku powstaje w Nieborowie manufaktura majoliki artystycznej na wniosek księcia Michała Piotra Radziwiłła,
- dyrektor - Stanisław Thiele,
- ukoronowaniem działalności manufaktury była urządzona w czerwcu 1884 w Hotelu Europejskim w Warszawie wielka wystawa wyrobów,
- w 1886 roku nastąpiło załamanie produkcji, spowodowane nasyceniem rynku wyrobami i zmianą gustu odbiorców,
- zamknięcie manufaktury w 1897 roku,

Majolika polska - Nieborów

- czerep wypalano w temperaturze 800-900°C, po czym pokrywano **glazurą cynową**, zdobiono tlenkami metali i **powtórnie** wypalano w tzw. wielkim ogniu w temperaturze 1000-1100°C, podczas **którego wtapiały się** w szkliwo **utleniające się** barwniki,
- kolorystyka **wyrobów określona była gamą barwną używanych do malowania tlenków metali: żelaza (czerwień), kobaltu (błękit), miedzi (zieleń), antymonu (żółć), manganu (fiolet i czerń),**
- formy i motywy dekoracyjne **początkowo były** oparte na wzorach historycznych **wytwórni** majolik, **włoskich** w Castel Durante, Urbino, Faenzie, francuskich w Nevers, Moustiers i Rouen oraz holenderskiej w Delft,
- **później, pod wpływem** krytyki prasowej **Bolesława Prusa, książę sięgnął do motywów narodowych i treści patriotycznych, czerpanych z historii Polski, z rodzinnego pejzażu, z życia codziennego,**

Majolika polska - Nieborów

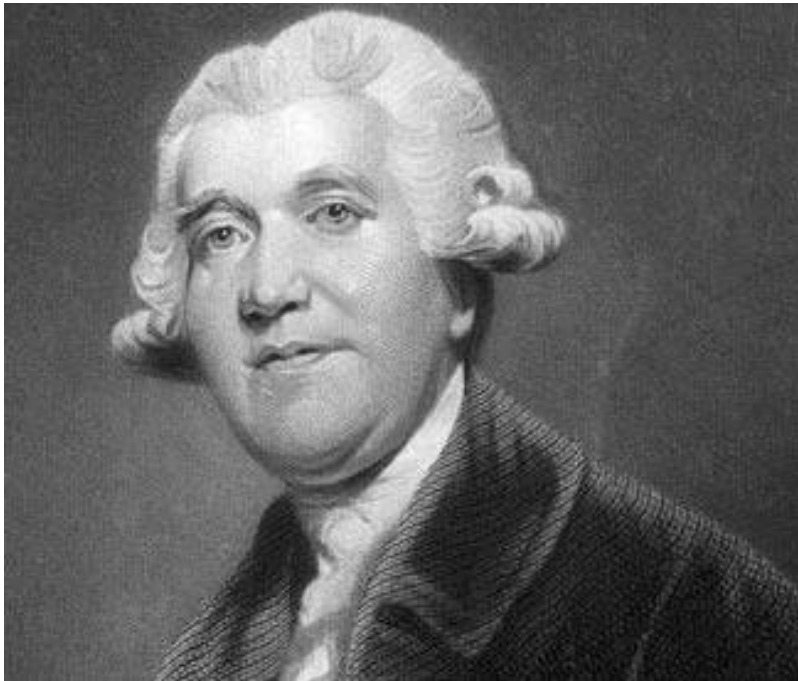

Wedgwood - Anglia

Josiah Wedgwood (1730 – 1795)

Ceramik i dziadek Charlesa Darwina

- 1763-1765r. –wroby fajansowe w kolorze kremowym *Cream Ware, Quenn's Ware,*

Wedgwood - Anglia

Cream Ware 1775 r.

Wedgwood - Anglia

- ❖ produkcja **białych fajansów**,
- ❖ produkcja mas **imitujących** naturalny **kamień**:
agat, porfir, jaspis i bazalt
- ❖ ozdoby doklejane,

Wedgwood - Anglia

Innowacje:

- zainstalowanie **silników** parowych Watta do rozdrabniania i mieszania **surowców**,
- zainstalowanie tokarek o **napędzie** parowym,
- wprowadzenie **podziału** pracy,
- modernizacja **dróg**,
- budowa **kanałów** (transport rzeczny),
- reklamy w gazetach,
- wynalazek pirometru,

pierścionek

flakoniki na perfumy

wisiorek

guziki